

Lichtenštejnští chtějí obejít Benešovy dekrety, prezident Pavel jim pomáhá

- CZ24 News | 8. listopadu 2023

ČESKO: Prezident Petr Pavel začal pomáhat Lichtenštejnsku prosadit smírné řešení dlouholetých sporů s Českem. Svými vstřícnými kroky vůči knížecímu rodu, který se s Českou republikou soudí o miliardové majetky a 35miliardové odškodnění, překvapil část vlády a opozice.

Podle odborníků ke vstřícnosti není právní ani morální důvod a pouze to oslabuje jinak silné české pozice u Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku, u kterého Lichtenštejnsko Česko zažalovalo. Reakce vlády na lichtenštejnskou nabídku smíru je vlažná a rozpačitá. Ministerstvo spravedlnosti apeluje na to, aby se vyčkalo rozhodnutí soudu, protože otázku případného odškodnění bude soud řešit až po vynesení rozsudku. „A poté v intencích rozhodnutí soudu případně jednat,“ řekl Právu mluvčí ministerstva spravedlnosti Vladimír Řepka.

Lichtenštejnsko nabízí, že stáhne žaloby a vzdá se nároků na vlastnictví a odškodnění, pokud se majetek vloží do česko-lichtenštejnského fondu. Na ten by měly dohlížet obě strany, ale hospodařit s majetkem by měla Nadace knížete z Lichtenštejna, která spravuje veškerá aktiva alpského knížectví.

„Navržená podoba mimosoudního urovnání by vyřešila nejen tzv. otevřené otázky, ale umožnila by lichtenštejnským subjektům v ČR investovat,“ uvedla nadace. Pokud by ale Česko přistoupilo na tyto podmínky, uznalo by podle právníků, že po válce pochybilo.

Vedoucí katedry mezinárodního práva Univerzity Karlovy Veronika Bílková například pro Právo upozornila, že by to zpochybnilo rozhodování českých soudů, které zatím všechny nároky knížectví odmítly.

A prolomilo by to nedotknutelnost Benešových dekretů, na jejichž základě byl po válce Lichtenštejnům majetek konfiskován, protože byli prokazatelně loajální k nacistickému Německu, a to by ohrozilo celý český právní řád. Bílková nevidí jediný důvod, proč by se mělo Česko dohodnout s Lichtenštejnskem na smíru ještě předtím, než rozhodne soud ve Štrasburku.

„Bylo by to vítězstvím Lichtenštejnska, protože je to smír podle jejich podmínek, a pokud ho akceptujeme, tak to znamená minimálně implicitní uznání, že na své straně vnímáme pochybení,“ řekla Právu Bílková. Pro to podle ní ale není žádný důvod. „Neměli bychom řešit právní otázku politickými prostředky,“ dodala.

Neměli bychom řešit právní otázku politickými prostředky

Veronika Bílková, profesorka mezinárodního práva

S tím souhlasí i ministerstvo spravedlnosti. „I když výsledek řízení pochopitelně nelze spolehlivě předjímat, lze říct, že pozice ČR v řízení je ve světle ustálené judikatury soudu pro lidská práva silná,“ uvedl Řepka.

Také podle Bílkové má Česko velkou šanci, protože doposud všechny soudy o zabraný majetek Lichtenštejnsko prohrálo. Příkladem může být spor o slavný obraz Velká vápenka, který lichtenštejnský kníže Hans Adam II. nechal soudně zadržet v Německu a pak se o něj 10 let bezúspěšně soudil a neuspěl ani ve Štrasburku.

Doporučení bylo se nepotkávat

Podle Bílkové by pokus o smír mohl znejistit celé české právní prostředí. „Pokud by v tom bylo, byť implicitní uznání, že ČR to dělá jako odčinění svého pochybení, tak by to podrylo i rozhodnutí Ústavního soudu, který doposud dával za pravdu postoji ČR,“ dodala.

Podle ní by takový postup mohl vést k prolomení restituční hranice, která je daná rokem 1948. „Pokud bychom to učinili v jednom případě, tak by nebyl důvod, proč bychom to neměli dělat i v případech jiných,“ podotkla.

Prezident Pavel se na konci září sešel s dědičným princem Aloisem z Lichtenštejna na půdě OSN v New Yorku a poté začal lobbovat za lichtenštejnskou stranu. Nejdříve v rozhovoru pro Deník N řekl, že se s princem už potkal několikrát a že nabídka knížectví je dobrá.

„Pokud by to bylo v této podobě, pak si myslím, že by to bylo velice solidní vyrovnání, ke kterému bychom soud opravdu nepotřebovali. Těším se, že se s premiérem pobavím o tom, v jakém stavu vyjednávání vlastně je, kde jsou ty překážky. Z toho, co říkal kníže, v tom opravdu žádný spor nevidím,“ řekl prezident.

Podle informací Práva ministerstvo zahraničí prezidentovi schůzku s princem Aloisem nedoporučilo. Když na setkání Hrad trval, diplomaté alespoň navrhovali, aby se s princem, který vykonává funkci hlavy knížectví, nescházel sám. Ale ani to prezident nedodržel.

Černínský palác informace Práva nevyvrátil. „Omlouváme se, ale nebudeme sdělovat podrobnosti ohledně pracovní komunikace mezi ministerstvem a Kanceláří prezidenta republiky,“ sdělil Právu tiskový odbor ministerstva zahraničí.

A nebyla to jediná prezidentova intervence. Pavel na začátku října po návštěvě Štrasburku přiznal, že probíhající spor mezi Českem a Lichtenštejnskem řešil také se soudkyní Evropského soudu pro lidská práva Kateřinou Šimáčkovou. Ta po setkání řekla, že jí hlava státu sdělila, že by podle ní „bylo nejlepší uzavřít dohodu“.

Členové vlády jsou z aktivit prezidenta na rozpacích. Ministr financí Zbyněk Stanjura (ODS) podle svých slov návrh nezná a nemůže ho komentovat. „Určitě je to pro mě překvapení, vyjádřím se k tomu, až s čím přijde na jednání vlády ministr zahraničí,“ řekl Právu Stanjura.

Ale šéf diplomacie Jan Lipavský (Piráti) žádný návrh na jednání kabinetu nepřinese. „Návrh na mimosoudní vyrovnání vychází z dopisu, který lichtenštejnská strana adresovala prezidentu republiky. Česká vláda je, v souladu s pravomocí tuto věc řešit, připravena záležitost s Kanceláří prezidenta republiky konzultovat,“ odpověděla Právu mluvčí ministerstva zahraničí Mariana Wernerová na dotaz, zda budou Lichtenštejnky kontaktovat a jejich návrh aktivně řešit.

Zda se bude kabinet Petr Fialy (ODS) nabídkou knížectví zabývat, je v rukou prezidenta. Podle mluvčího lichtenštejnské nadace Michala Růžičky české vládě nic posílat nebudou. „Protože pan prezident princů přislíbil, že české vládě návrh předá,“ řekl Právu Růžička.

Hrad na dotazy Práva, proč se prezident v případě tolik angažuje a zda předá lichtenštejnský návrh premiérovi, odpověděl: „S návrhem na dohodu aktivně přišla lichtenštejnská strana, která oslovila přímo prezidenta Pavla. Postup v této otázce prezident diskutuje s předsedou vlády a ministrem zahraničí,“ napsala Právu mluvčí Hradu Eva Hromádková.

Ministr: Byla by to politická sebevražda

Jeden z ministrů, který si nepřál být jmenován, Právu řekl, že je nesmysl, aby vláda o smíru vůbec jednala. „To by byla politická sebevražda, vůbec nechápu, proč se v tom prezident angažuje.“

Ministr vnitra a šéf STAN Vít Rakušan upozorňuje na to, že takto citlivou otázku by museli projednat i poslanci a senátoři. „Nemám pocit, že by pan prezident překročil své kompetence, ale je to sofistikovaná právní záležitost, a pokud se o tom začne jednat, tak se to bude muset řešit na vládní a možná i na parlamentní úrovni,“ sdělil Právu Rakušan.

Jediní, kteří ve vládě krok Lichtenštejnů vítají, jsou lidovci, podle nich je navržený smír „prvním krokem k nápravě nedorozumění, které se v minulosti staly“.

„Návrh je pro naši zemi znamením smíru, za nějž tímto lichtenštejnské straně děkuji,“ sdělil šéf lidovců a ministr sociálních věcí Marian Jurečka v tiskové zprávě. Iniciativu přivítal i honorární konzul Lichtenštejnska a bývalý lidovecký ministr kultury Daniel Herman.

Pozice ČR v řízení je ve světle ustálené judikatury Evropského soudu pro lidská práva silná

Vladimír Řepka, mluvčí ministerstva spravedlnosti

Prezidentovy aktivity se naopak nelíbí opozici. Předseda ústavně-právního výboru Sněmovny Radek Vondráček (ANO) Právu řekl, že by bylo nešťastné ohrožovat Benešovy dekrety, které jsou pro hnutí ANO neprolomitelné.

„Je pro mě zarážející, že do současného soudního sporu ingeruje prezident Petr Pavel. Jsme velmi rezervovaní k tomu, aby do soudních sporů zasahovali politici. Zvláště když se jedná o tak dlouholetý

komplikovaný případ," dodal.

Podle šefa SOCDÉM Michala Šmardy by nikdo neměl relativizovat, že sporný majetek patří Česku. „To se podařilo už xkrát prokázat. Pan prezident dává neoprávněné naděje. Názor ČR by měl být v této věci pevný, a to jak v parlamentu, ve vládě, tak i u hlavy státu. A bylo by velkým neúspěchem vlády, kdyby z toho ustoupila," řekl Právu.

Telegram Hitlerovi

Lichtenštejnům byl po válce majetek konfiskován prezidentským dekretem 12/1945, podle kterého stát zabíral majetek nejen německým a maďarským občanům, ale také zrádcům a kolaborantům z neutrálních států. Lichtenštejnové se konfiskací bránili hned po válce, ale neuspěli ani u jediného odvolacího soudu.

Kola soudních sporů se rozjela nanovo po roce 2009, kdy došlo k obnovení diplomatických vztahů. Lichtenštejnské nadaci se podařilo využít toho, že některé pozemky stát nepřepsal na sebe v katastru nemovitostí a v rámci dědického řízení se načas stala jejich vlastníkem. Ale stát je v následných soudních sporech získal zpět.

Nadace v posledních letech podala 26 žalob na český stát k okresním soudům, ale ani jednou nevyhrála, a to ani u odvolacích soudů a dvakrát narazila i u Ústavního soudu.

Lichtenštejnsko proto podalo žalobu do Štrasburku s tím, že odmítá uznat argumentaci, že jim čs. stát odebral majetky jako německým občanům, protože oni byli občané Lichtenštejnska, a také proto, že není možné bez náhrady odebrat majetek neutrálnímu státu.

„Nadace knížete z Lichtenštejna si ale nejde k soudům pro peníze. Její prioritou není získat řádné odškodnění, které by činilo zhruba 30 až 35 miliard korun. Říká to veřejně mnoho let: Nejsme Němci a chceme spravedlnost," argumentuje nadace.

Problémem ale je, že se před válkou i za války k nacistickému Německu aktivně hlásili. Vládnoucí lichtenštejnský kníže František Josef II. posílal peníze na vznik nacistických jednotek SA a SS na severní Moravě a ve Slezsku. Na rozdíl od většiny české šlechty, která se v krizových letech před okupací ČSR i za ní hrdě hlásila k českému národu, kníže napsal Adolfu Hitlerovi v říjnu 1938 blahopřejný telegram k uzavření mnichovské dohody.

Podle právní analýzy, kterou si česká vláda nechala kvůli sporu u evropského soudu vypracovat, nelze knížete Františka Josefa II. přímo označit za nacistického sympatizanta, ale podle dochovaných materiálů se aktivně hlásil k německé národnosti, protože to pro něj znamenalo získat privilegované postavení.

„Sám kníže František Josef II. ve své trůnní řeči k lichtenštejnskému zemskému sněmu v listopadu 1940 zavzpomínal na setkání s Adolfem Hitlerem v březnu 1939, přičemž poznamenal: ‚My Lichtenštejnci, jakožto lidé německého kmene, se stejně jako dosud i nyní podílíme vřelou účastí na

utváření budoucnosti velkého německého národa',“ stojí ve vládním materiálu.

S reformou se nikdy nesmířili

Lichtenštejnové žili na jižní Moravě už od 13. století. Většinu obrovského majetku ale získal Karel I. z Lichtenštejna, který se po bitvě na Bílé hoře v roce 1620 stal předsedou exekuční komise, která vyšetřovala a popravila 27 českých šlechticů a měšťanů, poté předsedal i konfiskačnímu soudu a byl členem i tzv. mincovního konsorcia, které znehodnotilo měnu.

„A díky tomu se obohatil na úkor odsouzených českých povstalců i na úkor státu, neboť za majetek zaplatil ve znehodnocené měně,“ píše se ve vládních podkladech.

Lichtenštejnové proto neměli v Čechách i na Moravě, i když na svých majetcích zdárně hospodařili a financovali vznik řady architektonických a uměleckých skvostů, dobrou pověst. Když za první republiky čs. vláda přistoupila k pozemkové reformě, tak i její kritici souhlasili s tím, aby byl Lichtenštejnům majetek znárodněn. Například historik Josef Pekař řekl, že v případě Lichtenštejnů je historicky ospravedlnitelné učinit výjimku.

Lichtenštejnové se nikdy nesmířili s pozemkovou reformou, při které jim bylo zabaveno ze 160 tisíc hektarů přibližně 91 500 hektarů, a začali už před válkou vyjednávat se Sudetoněmeckou stranou a za války i s Německem o navrácení zabraných majetků.

Po válce čs. stát zkonfiskoval 69 tisíc hektarů pozemků a desítky zámků a dalších budov přímo lichtenštejnskému knížeti Františku Josefu II. a 14 tisíc hektarů ostatním členům rodu. Nadace ve svých žalobách žádá navrácení většiny tohoto majetku, vyjma toho, který je dnes v držení obcí, církví nebo soukromníků.

Vrátit by chtěla např. Lednicko-valtický areál na jižní Moravě, zámek Velké Losiny na Šumpersku, zámek Bučovice na Vyškovsku nebo hrad Šternberk u Olomouce.

[ZDROJ](#)